

בִּלְקָה - תזכר ענייני הפרשה

- א. בלק מלך מואב מפחד מעם ישראל, שנצחו את סיחון ועוג ושוכנים בעת סמוך לגבולו, וקורא לבלעם בן בעור לקללם.
- ב. בלעם מבקש רשות מהשם ללכת והקדוש ברוך הוא אומר לו, שלא יקללם ושלא יברכם, וכשקראו שליחי בלק לבלעם שנית, הרשה ה' לבלעם ללכת למואב ולדבר אף ורק כפי דברי ה' (כ"ב, ח-כ).
- ג. האתון שעליה בלעם רוכב, רואה מלאך ומשנה מהדרך. בלעם מכה בה והאתון מוכיחה אותו, דו-שיח בין האתון לבלעם. לאחר מכן 'נפקחו' עיני בלעם וגם הוא ראה את המלאך, שהתורה בו שנית, להגיד לבלק אף ורק את שהשם יאמר.
- ד. מפגש בלק עם בלעם (כ"ב, ל"ו-מ"א).
- ה. בלעם מצוה ב-3 מקומות על בנית 7 מזבחות ועל הקרבת - 14 קרבנות לה' (סד הכל 42 קרבנות) ומנסה לקלל את ישראל בכל אחד מהמקומות. והקדוש ברוך הוא הופך את הקללה לברכה. בלק כועס על ברכותיו של בלעם, ואז בלעם מתנבא על גדלת ישראל לעתיד לבוא, ושישראל יכבשו (לעתיד) את כל העולם ויבוא משיח (כ"ג, א-ל; כ"ד, א-כ"ה).
- ו. במקום לקלל, מציע בלעם לבלק, להחטיא את עם ישראל להצמד ל'בעל פעור', ומצליח להחטיא את עם ישראל בעבודה זרה ובגלוי עריות (כ"ה, א-ד).
- ז. כתוצאה מכך, פורצת מגפה בעם, בה מתים עשרים וארבעה אלף איש. פינחס בן אלעזר הכהן, הורג (תוך כדי שרשרת נסים), את נשיא שבט שמעון יחד עם בתו של בלק מלך מואב (כזבי בת צור), והמגפה נעצרה (כ"ה, ט-י).

דבר העוזר

פרשת בלק מסתיימת במעשה קנאותו של פנחס. מדוע הבטחת שכרו נכתבה רק בפרשה שלאחר מכן, שקוראים בשבת הבאה בפרשת פינחס? שנאמר (כ"ה, י"א): השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי... הנני נתן לו את בריתי שלום". בסוף פרשת בלק, אנחנו רואים אדם (פינחס) שקם והורג. במבט ראשון, זה נראה כמו מעשה של אלימות או קנאות קיצונית. לו היה מקבל את השכר מיד, היינו עלולים לחשב שהתורה מעודדת שליפת חרב מהירה בכל מצב. בפרשת פינחס, התורה עוצרת, כביכול נותנת לרוחות להרגע, ורק אז מעידה עליו: "בקנאו את קנאתי".

התורה רצתה ללמדנו כלל גדול, כשאדם עושה מעשה קנאות ומקנא את קנאת ה' בתוך בני ישראל, אין למחר ולתת את שכרו. יש לבדק תחלה מה הן סבת קנאותו... מה הם המניעים שעומדים מאחורי מעשה, לאלו מטרות הם נועדו...

שבוע שלם יש לשבת על מדוכה זו, ורק אחר כך אפשר להכריז, שהיתה זו קנאה לשם שמים ומגיע עליה שכר ברית שלום... על ידי העברת השכר לפרשה חדשה, התורה הופכת את פינחס מקנאי לאיש של חסד ושלום, ומבהירה שזהו יעודו האמיתי. המדרש מספר שברגע שפינחס הרג את זמרי - נשיא שבט שמעון, בני ישראל החלו לגלג עליו. הם אמרו: "ראיתם את בן פוטי זה? שסבו (יתרו) פטם עגלים לעבודה זרה, והוא מעז להרג נשיא שבט מ ישראל!?! ה'ה כאן נסיון לעשות לפינחס "דה- לגיטימציה" ולהציג אותו כאדם שבשרש שלו הוא אלים.

לכן התורה בפרשת פינחס פותחת ביחוס שלו: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן". התורה מחברת אותו לאהרן הכהן, שהיה "אוהב שלום ורודף שלום", כדי לומר: המעשה שלו נבע משרש של שלום, ולא חלילה משרש של אכזריות. ועל כך אומר המדרש (במדבר רבה): "גדול השלום, שנתן לפינחס, שלא נתקמה הכהנה שלו אלא בשביל השלום". נושא הקנאות הוא אחד המרכיבים ביותר בנפש האדם, כי הגבול בין "קנאות לדבר ה' " (מתוך דבקות ומחשבה טהורה) לבין "קנאות אישית" (אגו, פסס או צרף בשליטה) הוא דק כחוט השערה. דהינו, "כבוד שמים" למול "כבודי האישי".

קנאות אישית - אדם בבית כנסת או בקהלה רואה מישהו שעובר על הלכה או מנהג. הוא צועק עליו ומביש אותו ברבים. אם נשאל את הקנאי: "למה צעקת"? ... הוא יגיד שזה בשל כבוד התורה, אבל בתוכו הוא מרגיש ספוק מכך שהוא "הראה לו מה זה" או שהוא הוכיח שהוא "צדיק יותר". כאן הקנאות היא כלי להאדרת האגו. קנאות אישית, מזכירה אש ששורפת הכל.

ויש קנאות לדבר ה': אדם שרואה עול נוראי שנעשה בשם הדת (למשל חלול השם). הוא פועל לא מתוך רצון להשפיל את האחר, אלא מתוך כאב פיזי ממש על בזוי או חלול כבוד ה'. קנאות זו באה לעצר מגפה, לא ליצר אחת חדשה. היא ממקדת, מדיקת, ונעשית רק כשכלו כל הקצין. ברגע שהמטרה השגה, הקנאי חוזר להיות איש של שלום.

רבי מרדכי דרוק, כשרצה להסביר מהו קנאות אמיתית היה אומר בצחות: שאצל פנחס (ברשי" סוף פרשת בלק) כתוב: "ראה מעשה... ומיד ויקח רמח בידו", כיום לדאבונו רואים הרבה פעמים שקדם "לוקחים רמח ורק אחר כך מחפשים את המעשה..." הרבי מקוצק אמר פעם: "קנאי הוא מי שבוער בו הרצון לתקן את עצמו, אבל בטעות הוא מנסה לתקן את האחרים". וישמע החכם ויוסף לקח.

"כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר

יואר" (כ"ב, ו) - ברכת בלעם כברכת חמור

קללת בלעם היתה חלה רק על ידי שהיה נותן ברכה לצד שכנגדו - מדוע הצריך להזכיר כוחו לתן ברכה? מבאר ה'תפארת יהונתן': משום שהיתה חלה קללת בלעם רק כשנתן ברכה לחברו, וכמו שעשה אצל סיחון כשנלחם עם מואב, שנתן קללה למואב וברכה לסיחון.

וה'אור החיים' כתב: באמת לא היה כוח לבלעם לברך, וברכתו היתה כברכת החמור, אלא רשע זה היה מערים, שפשהיה רואה באצטגנינות שפלוני יעלה לגדלה, היה עושה עצמו כמברכו, וכשבא הדבר ונתברך - היה חושב שברכתו של בלעם גרמה זאת, וכמו כן עשה לבלק, שראה בכוכבים שעתיד למלך במואב, ועל כן קדם וברכו (כפי שמואב במדרש תנחומא בפרשה פ"ד) כדי שיחשב בלק שהוא הסובב זאת.

אמנם ה'ספורנו' כתב שידע בלק שאין כוח הברכה לבלעם, ורק אמר לו כן כדי לכבדו ולהחניפו, שלא חושב אותו למזיק בלבד.

"וְעַתָּה לָכֵּה נָא אֶרֶץ לִי אֶת הָעָם הַזֶּה בִּי עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוֹלִי אוֹכֵל נֶפֶשׁ בּוֹ וְאֶגְרָשׁנוּ מִן הָאָרֶץ בִּי יִדְעָתִי אֵת אֲשֶׁר תִּבְרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר" (כ"ב, ו) - שְׁנֵאת אֲמוֹת הָעוֹלָם לַעַם יִשְׂרָאֵל

מדוע בלק בקש מבלעם שיקלל את ישראל, ולא העדיף שיברך את מואב, הרי לבלעם היה פח גם לברך, כפי שאמר בלק: "את אשר תברך מברך?"

באר ה'חפץ חיים', שבלק שגא את עם ישראל ומטרתו הייתה להשמידם, בנוסף לרצונו להציל את מואב מפני בני ישראל. ולכן כשעמדו בפניו שתי אפשרויות: או לברך את מואב או לקלל את ישראל, העדיף לקלל את ישראל, שכן בדרך הקללה הרויח ענין נוסף, שראה בו כמטרה בפני עצמה.

זו דרכם של הגויים, שרוצים ומעדיפים לכלות את שעומד נגדם כמטרה בפני עצמה ולא רק כדי להציל את עצמם.

בהיסטוריה הארכה של עם ישראל רואים אנו יסוד זה בחוש במשך שנים רבות, עקבות מדים. אין מטרתם במלחמה רק כדי להציל את עצמם מיד האויב, אלא בעקר לגרם מפלה לעם ישראל, מתוך שנאה גלויה.

דומה שבחידשים האחרונים, יסוד זה כה מוחשי וברור לעין כל, ולצערנו לא מחזית אחת וגם לא משתים.

כנגד כל הקמים נגדנו לכלותינו עלינו לאחד כוחות, להיות מאחדים ומלכדים.

"וַיִּשְׁלַח מַלְאָכָיו אֶל בַּלְעָם בֶּעֶר פְּתוּרָה... (כ"ב, ה) - "גְּדֻלּוֹתוֹ" שֶׁל בַּלְעָם הָרָשָׁע

וברש"י: ואם תאמר, מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכינתו על גוי רשע? כדי שלא יהא פתחון פה לאמות לומר: אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב. העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות.

מה באור תשובת הקדוש ברוך הוא, והרי בלעם היה רשע ולכן לא היה לו פח להחזיר אותם למוטב, ועדין טענתם במקומה עומדת, שאלו היה להם נביא צדיק וקדוש כמו משה רבנו, היה מחזיר אותם למוטב?

באר הרב שטרנבוף שליט"א, שבאמת אמות העולם לא חפשו מנהיג "צדיק" כמו משה רבנו, שידרש לפניהם דברי מוסר וכבושין ויחזירם למוטב, שהרי הם לא מענינים לכבש מדותיהם ולהשתנות לטובה. הסבה היחידה שרצו נביא כמו משה, היא רק כדי שיהיה להם מנהיג "חכם" ו"נביא", שיזכו לסעם מההשגות הגבוהות הללו. ולכן העמיד להם הקדוש ברוך הוא נביא בהתאם למשגים שלהם.

בלעם עמד ב"קריטריונים" אלו, שהיה "חכם" ובעל השגות. הוא גם הגיע למדרגת נביאות משה רבנו, כפי שאמרו חז"ל (במדבר רבה נשא י"ד, כ): "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באמות העולם קם וזה בלעם". עם זאת הוא היה רשע ושפל מאוד בהנהגותיו ובמדותיו.

רק עם ישראל שהיו מוכנים לעבד על מדותיהם, ולקבל את דבר ה' ותקחה מנביא, זכו במנהיג כמשה שהדריך לדרך ישרה.

"וַיִּבֹא אֱלֹקִים אֶל בַּלְעָם לֵילָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוֹם לְךָ אִתָּם וְאֵךְ אֵת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֶדְבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה" (כב, כ) מדוע הסכים הקדוש ברוך הוא בפעם השנייה שילך איתם.

לאחר שאמר לו: 'לא תלך עמהם לא תאר את העם' (כ"ב, כ"ב), מדוע בפעם השנייה (בפסוק זה) הסכים שילך איתם?

מדרש אגדה: "אחר שאמר לו הקדוש ברוך הוא פעם אחת 'לא תלך עמהם', שבקש שלא יהא חלקו עמהם, הוא חפץ ללכת נתן לו רשות, שנאמר 'אם ללצים הוא יליץ' (משלי ג, ל"ד). ועוד שלא יתגאה בעצמו לומר: אם יתן לי רשות ללכת אעשה כל רצוני, ולא הייתי מניח אלא בעבורו, והראה לו הקדוש ברוך הוא שכל מה שמנעו לא עשה אלא לבשתו ולהודיעו שאף על פי שילך ברשותו של הקדוש ברוך הוא הוא עומד, ולא יכול לעשות שום דבר בלא רשותו".

חזקוני: זה לא שנוי, שהרי בלק שלח שרים נוספים ונכבדים מהראשונים. הסבר נוסף, אם הם כל כך שוטים, שבאו בפעם השנייה לקרא לך, לאחר שאמרת לך 'לא תלך עמהם', אזי 'קום לך איתם', שיראו שלא יועיל להם.

רבי חיים פלטיאל: "כלומר אם לא כמו שתלך עד ארצם, רק לקרא לך, לשון קריאה שתלך עמהם, הליכת עראי, אז 'קום לך איתם'. אפס אם רוצים שתגמר הליכתך עד שם 'הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה', לא תלך בלא רשותי, ולהכי 'ויחר אף ה' כי הולך הוא', שלא היה לו לילך לשם בלא רשותו ולהכי הכא כתיב 'אותו תעשה' ובתר הכי אומר לו 'אותו תדבר'".

דעת זקנים מבדלי התוספות: "פרוש, אם אתה סבור להשתכר בהליכתך 'קום לך איתם', ואל תאמר שהפסדתי שכרך. ואף ידוע תדע כי 'את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר', על כרחך".

רבנו בחיי: 'לא תלך עמהם' כדי לקלל, אף 'אם לקרא לך באו האנשים', לקריאה בלבד אזי תלך עמהם, 'קום לך איתם' על מנת שלא לקלל. 'ואף את הדבר אשר אדבר אליך', גם אם יגיד לך לברך אותם.

ספורנו: הקדוש ברוך הוא אמר לו שאם רק הם באו להתיעץ אתו, אזי שיזהיר אותם, שלא יחטאו.

צְרוֹת הָעֵין שֶׁל בַּלֵּק וּבַלְעָם

לאורך כל הפרשה, מתוך שנאתו לאמות העולם ומנהיגיהם, מדגיש רבנו האור החיים' הקדוש ומחפש את מדת 'צרות העין' אצל בלק ובלעם, ובאחד מהמקומות כותב רבנו האור החיים' הקדוש במפרש שכל מקום שאפשר לדרש לגנאי גם דברים פשוטים, עלינו לעשות זאת. ולהלן מספר דגמאות:

א. בלעם אמר לשרים ששלח אליו בלק 'לינו פה הלילה'. ומפרש רבנו, שנתכונן לומר להם שלא ילוננו בביתו, אלא רק לילה אחת.

ב. כששלח בלק סעודה לבלעם, הדגיש לו שזה גם לבלעם וגם לשרים שלו, ומפרש רבנו הקדוש, שבלק שלח סעודה מצמצמת שתספיק בדיוק לבלעם ולשרים שלו, ולא לשאר האנשים. ומכיון שידע שגם בלעם 'צר עין' ויחש לעצמו את כל הסעודה, היה צריך לפרש לו שזה גם לשרים שלו.

ג. התורה מספרת שבלעם שלח את השרים ששלח אליו בלק, כדי שיבואו שרים נכבדים יותר, ומתי הוא שלח אותם? על הבקר. ומבאר רבנו הקדוש, שהתורה מדגישה נקדה זאת, להשמיענו צרות העין שלו, שלא יצטרך לתת להם ארוחת בקר. וגם מטעמי כבוד וגאווה, שימהר בלק לשלח אליו שרים נכבדים.

[אור החיים' בלק פרק כ"ב פסוקים ח' ו"ג מ']

”כַּעַת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פֶּעַל אֶל-”

(כ”ג, כ”ג) - הַנִּסְתָּרוֹת לָהּ - סִפּוּר

בְּלֶק שׁוֹכֵר אֶת הַמִּכְשָׁף בִּלְעָם לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵךְ הַכֵּל מִתְהַפֵּךְ וּבִלְעָם מִבְּרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּבִרְכוֹת יְקֻרֹת. בְּלֶק זֹעֵם עַל בִּלְעָם וּמִבְקֵשׁ הַסֵּבֵר לְדַבֵּר, וּמִיד עֹנֶה לוֹ בִּלְעָם הַקּוֹסֵם וְאוֹמֵר: ‘כִּי לֹא נַחֵשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל’ - בְּעַם יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹלְטִים נַחֲשִׁים (מַזִּיקִים) וְלֹא קֶסֶם (לֹא עֵין רַע וְלֹא נִזְקִים שְׁאֲחָרִים גִּרְמוֹ). וּמִדּוּעַ? מִמִּשְׁךְ הַפִּסּוּק: ‘כַּעַת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פֶּעַל אֶל-’ - כִּיֹּן שֶׁבְּכָל דְּבַר הֵם מְאֻמִּינִים שֶׁהַכֵּל מֵאֵת מִהַבּוּרָא יִתְבָּרֵךְ, אֵין שׁוֹם כּוֹחַ חִיצוֹנִי שֶׁיִּכּוֹל לִפְגֹּעַ בָּהֶם. אֵף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָךְ עֵין הָרַע: לֹא הַשְׁכָּנָה וְלֹא הַגִּיסָה, גַּם אִלּוּ הַזְמָמִים לְהַזִּיק לָךְ וּלְחַבֵּל בְּהַתְקַדְמוּתָךְ בְּעִבּוּדָה - אֵין בְּכוּחָם לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, כִּי בּוּרָא עוֹלָם עוֹשֶׂה הַכֵּל לְבָדוֹ, וְהַשָּׂר - הֵם רַק שְׁלִיחָיו עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ, שְׂאֵין בְּכוּחָם לַעֲשׂוֹת אוֹ לִמְרֵם מְאוּמָה, אִם לֹא גָזַר הַבּוּרָא שִׂיאֲמָרוֹ וְיַעֲשׂוּ לְטוֹבָתוֹ שֶׁל הָאֱדָם. לָכֵן אוֹמֵר לוֹ בִּלְעָם שִׂישְׂרָאֵל שְׁמוֹרִים בְּהַשְׁגָּחַת ה’ 24 שָׁעוֹת בִּימָמָה וְאֵין יָכֻלֶת לְאָדָם אוֹ לְמִכְשָׁף לְהַזִּיקָם. מִסְבִּיר עַל כֵּךְ הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְדּוּשׁ אֶת הַפִּסּוּק (תְּהִלִּים צ”ב, י) ‘כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ ה’, כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ יֹאבְדוּ’ - שֶׁבַשְׁעָה שֶׁמִּתְרַגְּשׁוֹת עַל הָאֱדָם צְרוֹת וּבַעֲיוֹת: אוֹיְבִים וְחֻבוֹת, טְרָדוֹת וּבִלְבּוֹל הַדַּעַת, וְהוּא מְאֻמִּין בְּאֻמוֹנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל הֵם שְׁלִיחִים וְ”מְקֻלוֹת” שֶׁהַבּוּרָא שִׁלַּח לְטוֹבָתוֹ, כְּלוֹמֵר: ‘כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ - ה’, זֶה רְצוֹן ה’ בְּעֶצְמוֹ שֶׁ”מִתְלַבֵּשׁ” עַל מְאֻרְעוֹת שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, אֲזִי זֹכֶה הָאֱדָם לְהַמְשֵׁךְ: ‘כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ יֹאבְדוּ’ - כְּשֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ רוֹאֶה שְׂאֵתָה מְאֻמִּין שֶׁזֶה רַק הוּא לְבָדוֹ, מִיד מִסִּיר וּמִבְטֵל אֶת הַבַּעֲיוֹת וְהַצְרוֹת מַעֲלִיק, בְּזִכּוֹת הָאֻמוֹנָה!

אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַבֵּא סִפֵּר רַב הָעִיר כְּרִמְיָאֵל, רַבִּי אַבְרָהָם מְרַגְלִית שְׁלִיט”א: ‘כָּלֶם מְכִירִים אֶת הָעִיר נִתְּנָה, וְרַבִּים מְכִירִים אֶת הָרְחוֹב בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁשְּׁמוֹ “שְׁטֵרָאוֹס”, הַנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַנְּדִיב וּבַעַל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל - נִתֵּן שְׁטֵרָאוֹס. ‘נִתְּנָה’ - עַל שֶׁם שְׁמוֹ הַפְּרָטִי - נִתֵּן, וְגַם שֶׁעַל שֶׁם נִתְּנָתוֹ וְצִדְקָתוֹ, וְרַחוּב “שְׁטֵרָאוֹס” - עַל שֶׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ. נִתֵּן שְׁטֵרָאוֹס הָיָה יְהוּדִי אֲמֵרִיקָאִי עֹשִׂיר, בַּעַל מַפְעָל גָּדוֹל לַפִּסְטוֹר. פַּעַם אַחַת הִגִּיעַ לְאֶרֶץ לְבָקוֹר בִּישׁוּב הַיָּשׁוֹן וְנִחְרַד לִרְאוֹת אֶת הָעֵנִי וְהַדְלוֹת בָּהֶם חֵיוֹ יְהוּדִי הַמְּקוֹם, וּמִיד הַחֵל לִסְיֵעַ לִיהוּדִי הַמְּקוֹם מִפִּסְפּוֹ הָאִישִׁי. הוּא בָּנָה בֵּית תַּמְחוּי, מְרַפָּאוֹת וּמוֹסְדוֹת סִיוֵעַ. פַּעַם בְּכַמָּה שָׁנִים הִגִּיעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדִי לִרְאוֹת כִּיצַד מִתְנַהֲלִים הַמוֹסְדוֹת וְהַמְּקוֹמוֹת שֶׁבָּנָה לְטוֹבַת הַצִּבּוֹר.

פַּעַם אַחַת, בְּאֶחָד מִבְּקוּרָיו בְּאֶרֶץ, בִּקֵּר בְּאֶחָד מִבְּתֵי הַתַּמְחוּי שְׁלוֹ. בְּעוֹדוֹ עוֹבֵר מִדֶּלֶת לְדֶלֶת וּמִדְּבַר עִם הַלְקוּחוֹת וְהַמְטַפְלִים, הַחֲלִיק נִתֵּן שְׁטֵרָאוֹס, נָפַל וְשָׁבַר אֶת רַגְלוֹ. כָּלֶם נִחְלְצוּ לַעֲזָרָתוֹ וְהוּא פָּנָה לְטַפּוֹל בְּבֵית חוֹלִים.

רַבִּים מִהַנּוֹכָחִים חָשְׁבוּ בְּלִבָּם: ‘זוֹ תוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָה?!...! דּוֹקָא הָאִישׁ שֶׁהִזִּיל כֶּסֶף רַב מִכִּיסוֹ בְּכִדִּי לִסְיֵעַ לְלוּמְדֵי הַתּוֹרָה, בְּנִי הַיָּשׁוֹב הַיָּשׁוֹן, וּבָנָה בֵּית תַּמְחוּי וְעִזְרָה כֹּה רַבִּים, דּוֹקָא בְּבֵית הַתַּמְחוּי שֶׁהֵקִים - שֶׁם נִשְׁבָּרָה רַגְלוֹ... מִלֵּא, אִם הִיתָה נִשְׁבָּרַת רַגְלוֹ בְּמַהֲלָךְ טַפּוֹס עַל הָרִי הָאֲלָפִים, נִיחָא... אֵךְ כִּיצַד יִתְכַּן שֶׁהַדְּבַר אֲרַע דּוֹקָא בְּמְקוֹם בּוֹ עֲשֶׂה מַצּוֹה כָּל כֵּךְ גְּדוֹלָה?! אֵלֹא שֶׁ”הַנִּסְתָּרוֹת לָהּ” אֲלֵקִינוּ, וְהַנִּגְלָת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם.

לִפְנֵי שְׁנַמְשִׁיךְ בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה, אֲנִי נִזְכֵּר בְּמִקְרָה שֶׁל רַבְנוּ הַרַמְבַּ”ם: לְרַמְבַּ”ם הָיָה חֵבֵר שְׁנֵטָה לְמוֹת בְּגִיל צַעִיר. הַכֵּל הַתְּקַשּׁוֹ לְהַבִּין מִדּוּעַ יְהוּדִי צָדִיק וִירָא שְׂמִים כְּמוֹהוּ עוֹמֵד לְהַפְרִד מִהָעוֹלָם וּלְהַתִּיר אֲלֵמָנָה וִיתוּמִים רַפִּים, לֹא עָלִינוּ.

הַרַמְבַּ”ם נִגַּשׁ אֶל מִטָּתוֹ וְהִבִּיא לוֹ פֶּתֶק קָטָן: ‘אֲנִי מִבְקֵשׁ מִמֶּךָ, כִּי בַּעַת שֶׁתַּעֲלֶה לִפְנֵי כִסֵּא הַכְּבוֹד שֶׁל בּוּרָא עוֹלָם, תִּשְׁאַל אֶת הַשְּׂאֵלוֹת הַלָּלוּ שֶׁכְּתַבְתִּי, בְּעִנְיַי אֻמוֹנָה וְהַשְׁקָפָה, עֲלֵיהֶן אֵינוֹ מוֹצֵא תְּשׁוּבוֹת, וְאִם נִהְיָ רַאווִיִּים - תִּחְזֹר וְתִסְפָּר לִי מַה אָמְרוּ עַל כֵּךְ בְּשָׂמִים’. לְאַחַר כַּמָּה יָמִים נִפְטַר אוֹתוֹ יְהוּדִי. עֶבֶר שְׁבוּעַ וְעוֹד שְׁבוּעַ, אֵךְ הַנִּפְטָר לֹא בָּא בְּחִלּוֹם. לְאַחַר חֹדֶשׁ, הַתְּגֵלָה הַנִּפְטָר אֶל הַרַמְבַּ”ם בְּחִלּוֹם הַלִּילָה. שְׂאֵלוֹ הַרַמְבַּ”ם: ‘אֲמַר נָא לִי, מַה עָנוּ לָךְ בְּשָׂמִים עַל הַקְּשִׁיוֹת וְהַסְפָּקוֹת אֲשֶׁר לֹא מִצָּאתִי לָהֶם תְּשׁוּבָה כְּאֵן בְּעוֹלָם?... חִידָּה הִיהוּדִי בְּחִלּוֹם וְהַשִּׁיב: ‘רַבְנוּ הִזְקַר, עֲשִׂיתִי כְּמִצְוֹתָךְ, אֵךְ כְּאֲשֶׁר הִגַּעְתִּי לְהִיכָל מִיחַד בְּשָׂמִים וְרִצִּיתִי לְשָׂאֵל אֶת הַשְּׂאֵלוֹת שֶׁהוֹתַרְתִּי לִי - הֵן הַתְּמוֹסָסוֹ כְּלֹא הָיוּ. לֹא הָיָה מַה לְשָׂאֵל, מִפְּנֵי שֶׁשֶׁם הַכֵּל בְּרוּר וּמוֹבֵן - מִדּוּעַ קָרָה כֵּךְ, וְלָמָּה הֵהוּא נִזְקָה, וְהַשְּׁנִי הַצִּטָּעַר, הַשְּׁלִישִׁי הָרוּיחַ וְהָרַבִּיעִי נִפְטַר. עַד כִּדִּי כֵּךְ שֶׁהַתְּבִישְׁתִּי לְשָׂאֵל אֶת הַשְּׂאֵלוֹת’...

כְּאֵן, בְּעוֹלָם הַזֶּה, יֵשׁ לָנוּ שְׂאֵלוֹת. מִדּוּעַ אֲנִי, שְׁמַקְפִּיד עַל קִיוֵם הַתּוֹרָה וְהַמְצָאוֹת וְקוֹבֵעַ עֵתִים לְתוֹרָה - לֹא הוֹלֵךְ לִי בְּחִיִּים, וְאִלּוּ חֲבָרִי שֶׁבְּקִשִּׁי מִתְאַמֵּץ עַל קִיוֵם הַמְצָאוֹת, זָכָה לִילְדִים טוֹבִים וְהַכֵּל בְּחִיוֵי מִשְׁגָּשׁ. כְּאֵן אֵין אֲנִי מְבִינִים אֶת הַנִּרְאָה לְעִינֵינוּ, אֵךְ בְּשָׂמִים הַכֵּל יֵהָא בְּרוּר כָּל כֵּךְ, עַד שֶׁנִּחוּשׁ בּוֹשָׁה לְשָׂאֵל אֶת הַשְּׂאֵלוֹת הַלָּלוּ...

וְנִמְשִׁיךְ עִם הַסִּפּוּר, נִתֵּן שְׁטֵרָאוֹס הָיָה אֻמּוֹר לְטוֹס לְמַחְרַת לְאַנְגְּלִיָּה, מִשֶּׁם הַזְמָנָת כְּבוֹד לְהַפְלִיג בְּהַפְלַגַּת הַבְּכוֹרָה שֶׁל אֲנִית הַפָּאָר הַחֲדָשָׁה - ‘טִיטָאנִיק’, הָאֲנִיָּה שֶׁמִּתְכַּנְּנָה הַבְּטִיחוּ כִּי אֵינָה יָכוֹלָה לְטַבֵּעַ לְעוֹלָם. אֵךְ ‘רַבּוֹת מִחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ, וְעֲצַת ה’ הִיא תְּקוּם’.

כִּידּוּעַ לָכֵל - בְּהַפְלַגַּת הַבְּכוֹרָה שֶׁל הַ”טִיטָאנִיק”, הַתְּנַגְּשָׁה הָאֲנִיָּה בְּקִרְחוֹן עֵנֶן, נִפְגָּעָה וְטַבְּעָה בְּמְקוֹם. 1,500 אִישׁ שֶׁהָיוּ עֲלֶיהָ בְּהַפְלַגַּת הַבְּכוֹרָה מִצָּאוּ אֶת מוֹתָם בְּאוֹתוֹ אֶסּוֹן נוֹרָא, בִּינְיָהֶם אֲחִיו שֶׁל נִתֵּן שְׁטֵרָאוֹס, אִיזִידוֹר. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת נִתֵּן שְׁטֵרָאוֹס הוּא הוֹדָה וְהִלֵּל אֶת ה’ לֵלֵא הָרַף. הוּא אֻמּוֹר הָיָה לְטַבֵּעַ בְּמִצְוֹלוֹת עִם כָּל כֶּסֶפוֹ וּרְכוּשׁוֹ, אֵךְ זִכּוֹת הַתְּמִיכָה בַּתּוֹרָה וְזִכּוֹת הַחֶסֶד עִם הַנּוֹזְקִים עֲמָדָה לוֹ, רַגְלוֹ נִשְׁבָּרָה וּבְזִכּוֹת זֶה נִצַּל הוּא מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה.

לֹא תִמִּיד מְבִינִים אֲנִי מִדּוּעַ הַדְּבָרִים מִתְרַחֲשִׁים בְּאֶפֶן מְסִים, מִדּוּעַ יֵשׁ הַתְּמוֹדוֹת בְּבֵית וְלָמָּה אֶחָד הַיִּלְדִּים מִסֵּב צַעַר כֹּה רַב, מִדּוּעַ מִתְקַשְּׁרִים מִהַבְּנֵק כָּל שְׁבוּעַ שֶׁצָּרִיךְ לְסִדֹּר אֶת הַחוּב וּמִדּוּעַ יִשְׁנֵם דְּבָרִים שֶׁלֹּא הוֹלְכִים כְּפִי הֵינּוּ רוֹצִים. אֵךְ מִשְׁמִים הַכֵּל מִתְכַּנֵּן וְהוֹלֵךְ כְּרָאוּי, וְאִם אֲדָם בּוֹטֵחַ בְּבוּרָא עוֹלָם וְסוֹמֵךְ עָלָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת הַדְּבָר הַטוֹב בְּיוֹתֵר בְּעִבּוּרוֹ, וְלָבוֹ שֶׁקֵּט וְרַגּוּעַ - זֹכֶה הוּא שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ מוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִהַכֵּל, כִּי גְדוֹל כּוֹחַ הַבְּטָחוֹן לְהוֹצִיאוֹ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה, שְׁנֵאֲמַר: ‘וְהַבּוֹטֵחַ בְּהֵשֵׁם - חֶסֶד יְסוּבְּבָנוּ’ (תְּהִלִּים ל”ב, י).

אֲנִי אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן ‘הוּא הִיטִיב, הוּא מִיטִיב, הוּא יִיטִיב לָנוּ’ - מַה שֶׁהוּא עֹשֶׂה לָנוּ עַד הַיּוֹם, הָיָה הָכִי טוֹב (גַּם הַקָּשִׁי וְהַסְבֵּל), מַה שֶׁקוֹרָה אֵתִי כַּעַת: הַשְּׁדוּךְ הַתְּקוּעַ, הַבַּעֲיָה עִם הַיֵּלֶד שֶׁלֹּא נִפְתַּרְתָּ - ‘הוּא מִיטִיב’ - כָּל רַגַּע זֶה טוֹב בְּלִתִּי פּוֹסֵק שֶׁל ה’ יִתְבָּרֵךְ. וְמַה יֵּהָא בְּעֵתִיד? אֵיךְ נִסְתַּדֵּר? מֵאִיפָּה נִשְׁלָם וְאֵיךְ נַחֲיָה? - ‘הוּא יִיטִיב לָנוּ’, הַכֵּל בְּיָדָיו הַטּוֹבוֹת שֶׁל ה’, וּלְטוֹבָתָנוּ!

ימי בין המצרים

המארגעות שארעו ב"ז בתמוז ובתשעה באב - מובא בגמרא (תענית כ"ו): חמשה דברים ארעו לאבותינו ב"ז בתמוז:

- א. בשנת ב' תמ"ט נשתברו הלוחות הראשונים. ב. בבית ראשון בטל התמיד. ג. בבית שני בשנת ג' תתכ"ט הבקעה חומת העיר. ד. אפוסטומוס הרשע (משרי יון) שרף ספר תורה בבית שני. ה. העמד צלם בהיכל.

בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלקדה ביתר, ונחרשה העיר.

הירות מספנה בימי בין המצרים

כמבאר בשלחן ערוך תקנ"א ובאיכה רבה, במשך שלשה שבועות אלו, שולט בשעות הצהריים "קטב מריר" [מקטב יסוד צהריים (תהלים צ"א) צהריים - אותיות מצרים]. בין השעות הרביעית והתשיעית של היום בין השעות 16:15 - 10:20 (משנה ברורה תקנ"א, ק"ב). על כן יש להזהר ממספר דברים:

א. אין לכעס על הבנים והתלמידים ובדאי שלא להכותם בשעות אלו (קצור שלחן ערוך קכ"ב, ב).

ב. לא ללכת יחיד במקומות שוממים מחוץ לעיר אלא לצרף מצוה (ערוך השלחן שם ו' חזון איש' דינים והנהגות כ, ה).

ג. אין ללכת בין חמה לצל (הינו על קו בו מסתים צל ומתחיל אור השמש, לארכו).

ד. להמנע מפעלות כירורגיות, כולל עקירת שן, ניתוחים, בדיקות חודרניות וחסונים לתינוקות וכדומה בשעות אלו. פרט לצרף דחוף או בדיקת סכר וכדומה.

ה. אף שטיוולים מתירים עד ראש חודש מנחם אב יש להמנע ממסלולים "מיטיבי לכת" או פעלות שיש בהם סכון (ספלינג, "אומגה", צלילות לעמק הים, טיוולי שטח מסכנים).

ו. אין אסור לרחץ בים או בבריכה על כל פנים עד ראש חודש אב (לבני אשכנז) או עד "שביע שחל בו" (לבני ספרד).

ובדאי לצרכי בריאות מתיר לרחץ (הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל בתורת המועדים ס"ג, ב) שכן נהג ה' חזון איש' לרחץ בים עד ראש חודש אב.

התפשט מנהג, שמי שלא רחץ בים לפחות פעם אחת קדם י"ז בתמוז לא יתחיל בימי בין המצרים. לדעת מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א - אין לזה כל מקור בהלכה.

חסד ביום צום - י"ז תמוז - ספור

בזמן מלחמת העולם הראשונה נשמט שמו של רבי יהושע שהרבאני זצ"ל מירושלים מרשימת החכמים שקבלו שחרור מהצבא הטורקי. שרות בצבא בעת המלחמה כמוהו כמות בטוח. גם עיון ההשתמטות, עלול לעלות במחיר החיים. ואכן, החלו שוטרים לחפש אחרי רבי יהושע. למרבה החסד, יום לפני שחפשוהו, הכנס לבית החולים "שערי צדק" לניתוח כיס המרה. כשנודע למשטרה שהאדם המבקש על ידם נמצא בבית החולים, פנו לשם מיד ודרשו בתקף מדוקטור משה וואלף להסגירו לידם. באותו יום עדין לא נתח הרב שהרבאני, ומשום כך הסתובב בבגדיו הרגילים בפרוודור בית החולים. דוקטור וואלף שהבין מיד את חמרת הסכנה, פנה לאחד מעוזריו בשפה הגרמנית שלא הייתה מובנת לטורקים, והורה לאשפז מיד את החכם ולהלבישו בבגדי חולה. בינתיים עכב דוקטור וואלף את השוטרים והתווכח עמם, באמרו כי החכם עבר רק אתמול נתוח קשה בכליותיו, ואסור לטלטלו. כשדרשו השוטרים הטורקים לראותו כדי לודא שאמנם נתח, עשה עצמו דוקטור וואלף כנפגע מחסר אמונים. פנה אליהם בקול תקיף: "אם יראה החולה במצב זה שוטרים, הוא עלול למות מפחד, כך תגרמו את מותו של חיל נוסף. בואו שוב שבועים מהיום, וקחוהו עמכם".

נענו השוטרים להצעתו והסתלקו. כשהגיעו שוב לאחר שבועים, ספר להם דוקטור וואלף בצער על החולה שנעלם באישון לילה, בטרם הוצאו התפירות מבטנו.

כשהחלים רבי יהושע, בקשה ממנו הנהלת בית החולים לעזב את בית החולים שהיה עמוס. ידע החכם כי אם יעזב את בית החולים, הוא עלול להתפס. שלח את אשתו לגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל להתחנן לפניו שישפיע על דוקטור וואלף שישאירנו בבית החולים עד יעבר זעם.

אותו יום היה י"ז בתמוז. השמש להטה בכל עזה והרב היה שרוי בתענית. נכנסה אשת החכם אליו וספרה לו את בקשת בעלה. מיד יצא הרב עם האשה לכוון בית החולים. כשהגיעו לשער יפו, צוה עליה לעלות על אחת העגלות ולנסע לבית החולים, ואלו הוא העדיף ללכת ברגליו כדי לקיים את המצוה בגופו. לאחר הליכה של פארבעים וחמש דקות, הגיע רבי יוסף חיים לשערי בית החולים, שם מצא את האשה ממתינה לו.

הוא ניגש לשוער ובקשו לקרא לדוקטור וואלף. תמה השוער בלבד: הרי מעולם לא הטריח הרב אפילו ילד קטן, ומה נשתנה היום שהוא מטריח את הרופא לבוא אליו לשער, במקום להכנס למשרד הסמוך? אולם חזקה עליו בקשת הרב. קם ומסר את הבקשה. כששמע דוקטור וואלף שהרב ממתיין לו ליד השער ומסרב להכנס, נדהם והזדרז לקראתו כשתמיהה בפיו: למה אין רבנו נכנס? הזדקף רבי יוסף חיים ופנה לדוקטור וואלף: "לא אעבר את מפתן בית החולים, עד שתבטחנו שתשאיר כאן את החכם שרבאני עד שתחלף הסכנה". "ואם תמשך המלחמה עוד שנים"? שאל הדוקטור. גם אז, השיב הרב. ד"ר וואלף היה נבוך מאוד. מצד אחד לא רצה לסרב לרבנו הנערץ, אך מצד שני, ידע שהדבר עלול להמשך ימים רבים. הרבה כמה דקות ושאל את הרב: "האם רבנו יודע שאני מסכן את חיי ואת כל בית החולים, כשאני מסתיר משתמטים מהצבא". "עלי קללתך בני", ענה רבי יוסף חיים, "מבטיח אני לך שלא יאנה לך כל רע, אם תציל את חיי". כששמע דוקטור וואלף, נכנע והבטיח... וכך היה.

בברכת התורה

"לאדם מערכי לב ומה' מצנה לשון" [משלי טז, א]

לעילוי נשמת מ"ר אבי: יעקב בן רחל ועדוק: מרן הראש"ל הרב עובדיה יוסף זצ"ל מרת אימ: שרה-סרח בת שמחה ויוסף: הרב מאיר נסים בן כחמאנה מרכוס מרדכי בן רבקה ויוסף: דינה בת שרה: הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל נפתלי בן רחל: אברהם בן שמחה: גורלי בן שמחה: יעקב ישראל בן גלית רבי מאיר בן אשר: יוסף חיים בן לאה: יהודה בן טובה: בן ציון קליין שלמה בן זוהרה: יעקב בן סאלם: חיים בן דוד ורחל: אפרים בן מדין אשר מסעוד בן זוהרה: רחמים בן אחור אברהם: רפאל בן תמו אפרים בן ציון ורבקה: עופר בן יחיא: דוד (חג'ה) בן שמחה משה אהרן בן מאיר יצחק: מאיר בן שמחה: שמעון בן רחל בן זינו שמחה בת סרח: יפה נדרה בת נעמה: רחל בת שמשון: דליה בת חיים הגר בת אהרן והרטה: כותן בת חביבה: אהובה (דייז) בת טובה רחל בת חנה: חנינה בת כמיסה: ורד בת אידה: חנה בת אביבה וראובן שושנה נוואל בת שדרה: רבקה בת רחל

להצלחה: אליעד יעקב, הדס-הודיה, תמר, יעל, מיכל שרה בני פאולה: בנימין בן צילה גילי בלומברג, אלעזר בן שמחה, יצחק בן גיטי
זיווג הגור: גימלי שמואל בן אסתר: אליעד יעקב בן פאולה: יצחק בן חיה: אליהו בן אילנה רחלי בת זרבה: עדינה בת שמחה: בתיה בת אסתר: זרבה בת אטו נעמה בת אסתר: תמר בת פאולה: אריק בן חיה: שלי בת חיה

לרפואה:

אהרון בן חנה: משה בן חנה מנחם בן עליזה: שמעון בן רחל: אברהם בן אנט עודד בן הגר: גולן בן דינה: אסתר בת שושנה אורטל בת גלית: ויקטוריה בת שרה: זולית בת חנה פאולה בת דינה: גלית בת חות: מרים קרן בת רבקה אילנה לאה בת ציפורה: אהרון בן מרים רחל בת טארה: חות בת לינה: מרית בת רחל לימור הודיה, ושירנה בנות תורן יפה

לזרע של קימא:

יהודה יחזקאל יוסף בן רחל מרים נפתלי שלמה בן לאה: יאיר בן דינה שושנה רייזל בת מינה: שירה בת שושנה שמחה צביה בת רחל: יעל בן שלומית רחל בת חיה: לאה רחל בת איריס: טריק בת מלמס ויקטוריה תקוה בת רינה: דניאלה בת עופרה מאיר יעקב בן רחל: הילה בת ישראלה

להזמנות, להקדשות ולתרומות במייל:

Ronbarina@gmail.com

מצוה לתרום מכספי מעשר לזיכוי הרבים